

මාතර, එළමල්දෙණිය රජමහා විහාරයේ බිතුසිතුවම් කලාව හා සම්බන්ධ තාක්ෂණික පසුබිම පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

එම්.ඒ.ආර්. තරුමිකා

පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංගය, ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය.

roshanitharushika15@gmail.com

මූලික පද - එළමල්දෙණිය විහාරය, බිතුසිතුවම් බන්ධන මාධ්‍ය, වර්ණ

හැඳින්වීම

එළමල්දෙණිය රජමහා විහාරය ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රතිමා ගෘහ නිර්මාණ කලාවේ ආදිතම නිදසුන් සපයන ලෙත් විහාරයකි. මෙම ලෙත් විහාරය ස්වාභාවික ගල්ලෙනකි. මොරවක්කෝරළයේ පිහිටි මූලධර්ම කඳු රක්ෂිතයේ පිහිටා ඇති මෙය දකුණු පළාතේ මාතර දිස්ත්‍රික්කයේ පිටබැද්දර ප්‍රාදේශීය ලේකම් කොට්ඨාසය තුළ පිහිටා ඇත. බු.ව.415 දී සද්ධාතිස්ස රජු ඇතුළු කණ්ඩායම විසින් ඉදිකර බව සඳහන් වන එළමල්දෙණිය රජමහා විහාරයේ දැකිය හැකි බිතුසිතුවම් නිර්මාණය සඳහා බදාම, වර්ණ, බන්ධන මාධ්‍ය නිපදවා ගැනීමට අතීතයේ දී යොදාගනු ලැබූ දේශීය ක්‍රමවේද පිළිබඳ අධ්‍යයනයක් සිදුකිරීම මෙහි මූලික අරමුණයි.

ක්‍රමවේදය

මෙම පර්යේෂණය සඳහා දත්ත රැස්කිරීමේ දී ක්ෂේත්‍ර සහ ක්ෂේත්‍ර නොවන ගවේෂණ ක්‍රමවේදයන් භාවිත කරන ලදී. ක්ෂේත්‍ර නොවන ගවේෂණයන් යටතේ පූර්ව අධ්‍යයන පිළිබඳව අවධානය යොමු කර ඇත. එහි දී මෙම ස්ථාන පිළිබඳ මින් පෙර සිදු කරන ලද පර්යේෂණ ආශ්‍රයෙන් ප්‍රකාශයට පත් වූ ග්‍රන්ථ සහ ලිපි ආදිය අධ්‍යයනය කෙරුණි. ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය යටතේ නායක ස්වාමීන් වහන්සේගෙන් සහ ගම්වැසියන්ගෙන් තොරතුරු ලබාගත් අතර එහි දී ජනප්‍රවාදගත තොරතුරු රැසක් ද ලබාගත හැකි විය.

සාකච්ඡාව සහ ප්‍රතිඵල

මෙම විහාරයේ බිතුසිතුවම් නිර්මාණය සඳහා තලය නිර්මාණය කරගෙන ඇත්තේ දහසියා මුසු මැටි මිශ්‍රණයකින් සහ පස් තට්ටු ශක්තිමත් කොට ඒවා පාෂාණ ආධාරකය සවිචන පරිදි යෙදූ කාබනික බන්ධන මාධ්‍යයකින් සමන්විත ස්තරයක ය. එම බන්ධන මාධ්‍යය සකසාගෙන ඇත්තේ ද ගස් මැලියම් සහ පාෂාණ භාවිතයෙනි. මෙහි දී හුඹස් මැටි එක් කොටසක් ද දහසියා අළු ඉන් භාගයක් ද මෙම දෙකොටසම වැනි කොටස දෙකක් වැලි ද ගෙන එකට අඹරා, වෙල් මැටි සමඟ ඉඹුල් පුළුන් මිශ්‍රකර බදාම සකසා ඇත (සෙනවිරත්න, 2019:224). එයට ඇතැම් අවස්ථාවන්හි දී කපු පුළුන් සමඟ මී පැණි ද මිශ්‍ර කළ බව සඳහන් වේ. කුඹුරුවල හෝ වැව් ආශ්‍රිත මැටි පුරාණ ශිල්පීන් විසින් යොදාගෙන තිබේ. නියමිත ප්‍රමාණයට ගත් මැටි සමඟ වැලි හා මැලියම් වර්ග මිශ්‍ර කරමින් ඇඹීම කරන ලදී. මෙයින් හොඳින් බන්ධනය වීමට සහ කල්පැවැත්මට මැලියම් වර්ග යොදාගත් බව දක්නට ලැබේ (ගමගේ, 2006:122). එමෙන් ම සිතුවම් ඇඳ ඇත්තේ වැලි, මැටි මිශ්‍ර බදාමයක් මත ය. ගඩොල් වැනි ද්‍රව්‍ය පසුකාලීනව භාවිතයට ගෙන ඇතත් පුළුල් ලෙස භාවිත කොට ඇත්තේ වරිච්චි බිත්ති ක්‍රමයයි. බිතු සිතුවම් ඇඳීමේ දී මුල්කාලීන ශිල්පීන් පහත ක්‍රමවේද අනුගමනය කර ඇති බවට සාධක සිතුවම් පරීක්ෂා කිරීමේ දී හඳුනාගත හැකි විය (සෙනවිරත්න, 2019:224).

- චිත්‍ර අදින ස්ථානය සකස් කිරීම සඳහා ආධාරකය මත හුණු බදාමයක් යෙදීම.
- වර්ණ යෙදීමට පෙර සුදු ආලේප යෙදීම.
- ස්තරයේ වර්ණ ආලේප කිරීම (ප්‍රධාන ආකාර කිහිපයක් යටතේ සිදු කර ඇත. එනම්, බිත්තිය මත රතු හෝ කළු රේඛාව මඟින් මූලික සිත්තම ඇඳීම, සිතුවමේ ප්‍රධාන අංග සම්පූර්ණ කිරීමට වර්ණ යෙදීම, සිතුවම අවසාන ලෙස හැඩ ගැන්වීම සහ සියුම් අංග එක් කිරීම)

විහාරයේ සිත්තම් කළ සිත්තරුවන් ඕදාන හෙවත් සුදු පැහැය ලබාගැනීම සඳහා මකුළු පස් භාවිතයට ගෙන ඇත (සෙනවිරත්න, 2019:225). කහ පැහැය ලබාගෙන ඇත්තේ ගොකටු ගසේ කිරිවලිනි. ඒ සඳහා ඇතැම් අවස්ථාවන්හි දී මඩ හිරියල්, ගල්හිරියල් ආදිය ද භාවිත කර ඇත. එහෙත් විහාරයේ සිතුවම් සඳහා වැඩි වශයෙන් භාවිත වී ඇත්තේ හිරියල් බව තහවුරු කරගත හැකි ය (රසායන සංරක්ෂණ වාර්තාව, 2010,2016). මෙම විහාරයේ බහුලව භාවිත කර ඇති කළු පැහැය ලබාගැනීම සඳහා දකුණේ විත්ත ශිල්පීන් භාවිත කළ ශිල්ප ක්‍රමය තරමක් සංකීර්ණ වේ. ඒ සඳහා කොහොල්ලෑ, කැකුණ, දොරණ තෙල් හෝ හල්දුම්මල යොදාගෙන ඇත. මේ සියල්ල එකට අඹරා කපු රෙදි කැබලි සමඟ මිශ්‍ර කර මැටි බඳුනක දමා තවත් බඳුනකින් වසා ගිනි තබනු ලැබේ. පසුව වසා ඇති බඳුනේ රැස්ව ඇති දලි එකතු කරනු ලැබේ. ඒවා "අඳුන් දලි" ලෙස හැඳින්වේ (සෙනවිරත්න, 2019:225). බඳුල්ල කිරි, කැප්පෙටියා ලාකඩ, හල්දුම්මල හා කොහොල්ලෑ යන ද්‍රව්‍ය සම සමච්ඡේදන අඹරා හොඳින් උණුකර ගැනීමෙන් අවශ්‍යය කළු පැහැය සාදාගත් බවත් වාර්තා වේ. මීට අමතරව පොල්කටු අඹරු දොරණ තෙලින් අඹරා ගැනීම ද පරණ කොහොල්ලෑ, පහන් දලි හා පාන්කඩ යන ද්‍රව්‍ය කිහිපයක් කැප්පෙටියා ලාටු සමඟ එකට උණු කර අඹරා ගැනීම වැනි ක්‍රම භාවිත වී ඇත (සෝමතිලක, 2004:310-311). ලෝහිත හෙවත් රතු පැහැය ලබා ගැනීම සඳහා විත්ත ශිල්පීන් විසින් ගුරුගල් සිහින්ව කුඩුකර රෙදිකඩකින් සිහින්ව හලාගැනීමේ ක්‍රමවේදය මෙන් ම සාදිලිංගම් අඹරා රත්මල් යුෂ සමඟ මිශ්‍ර කර භාවිත කර ඇත (සෙනවිරත්න, 2019:226). මෙම උපක්‍රම හේතුවෙන් එළමල්දෙණිය විහාරයේ සිතුවම් සඳහා ද දීප්තිමත් රත් පැහැයක් ලැබී ඇත.

නිල් පැහැය දකුණේ බලි ඇඳුරන්ගේ ජනප්‍රිය වර්ණයකි. මෙම වර්ණය නිල් අවරිය ගසේ කොළවලින් ලබාගන්නා ලදී (සෙනවිරත්න, 2019:227). එම කොළ තම්බා එයට අරක්කු ස්වල්පයක් මිශ්‍ර කිරීමෙන් නිල් පැහැය ලබාගෙන ඇත. මුල් කාලීනව මෙම විහාරය ආශ්‍රිත සිතුවම් සඳහා ද නිල් අවරිය භාවිත වී ඇතැයි සිතිය හැකි ය. මෙකල සිත්තරුවන් සිතුවම් තෙතමනයෙන් ආරක්ෂා කර ගැනීම සඳහා වලිනි ආලේප කර ඇත. වලිනි ක්‍රම තුනකට අනුව සකස් කරගෙන ඇත. ඒ, පිරිසිදු දුම්මල කුඩු දොරණ තෙල් සමඟ මිශ්‍රකර උණුකර නිමෙන්නට හැර වාර කිහිපයක් පෙරා ගැනීම මඟින්, ගොකටු සායම් ලෙස, කැප්පෙටියා ලාටු උණුකර තනි ආලේපනයක් ලෙස යොදා ගැනීම වැනි ආකාරයන්ගෙනි. සිතුවම් නිර්මාණය කර මසක් හෝ දෙකක් ගත වූ පසු වලිනි යෙදීම කර ඇත. වලිනි ගැල් වූ අලුත සිතුවම් තද දිස්නයක් ඇති වුවත් කාලයත් සමඟ දිස්නය අඩු වී යයි. වලිනි සැකසීමේ දී දකුණේ ශිල්පීන් බහුලව අනුගමනය කර ඇත්තේ පිරිසිදු හල් දුම්මල ගෙන සිනිඳුවට අඹරා දොරණ තෙල් සමඟ කලවම් කර පිරිසිදු බඳුනකට දමා හැඳිගාමින් මඳ ගින්නේ උණු කර පදම බලා ලිපෙන් බා නිමෙන්නට හැර පිරිසිදු රෙද්දකින් පෙරා සිතුවම මත අලේප කිරීම ය (සෝමතිලක, 2004:318). බිතුසිතුවම් සඳහා වර්ණ නිපදවා ගැනීමට දේශීය ක්‍රම භාවිත කර ඇති අතරම වර්ණ බන්ධන මාධ්‍ය ලෙස දිවුල් ලාටු ද, එහි වර්ණ කල් පැවැත්ම සඳහා බදුල්ල කිරි මිශ්‍ර කිරීමක් ද, බන්ධන මාධ්‍ය නිපදවීම සඳහා මුදවපු කිරි ද භාවිත කර ඇති බවක් දක්නට ලැබේ (කුමාරස්වාමි, 1962:179). මෙම කරුණු සියල්ල දෙස අවධානය යොමු කරන කල අතීතයේ දී එළමල්දෙණිය විහාරය ආශ්‍රිත සිතුවම් නිර්මාණයට දේශීය තාක්ෂණික ක්‍රමවේද භාවිත කර ඇති බව නිගමනය කල හැකි ය.

ආශ්‍රිත මූලාශ්‍රය

කුමාරස්වාමි, ඒ, කේ, (1962) *මධ්‍යකාලීන සිංහල කලා*, සංස්කෘතික දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.
 ගමගේ, ජී, (2016) *පැරණි ලක්දිව තාක්ෂණවේදය සහ ශිල්ප ඥාණය -I* ඇස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ.
 සෙනවිරත්න, ජී, එන්, (2019) *එළමල්දෙණිය රජමහා විහාරයේ විත්ත, මූර්ති හා සිතුවම් සංරක්ෂණය, මොරට්කෝරල වංශය*.
 සෝමතිලක. එම්, (2004) *පුරාතන ශ්‍රී ලංකාවේ විත්ත කලාව*, ඇස්.ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ.